

дайджест №7

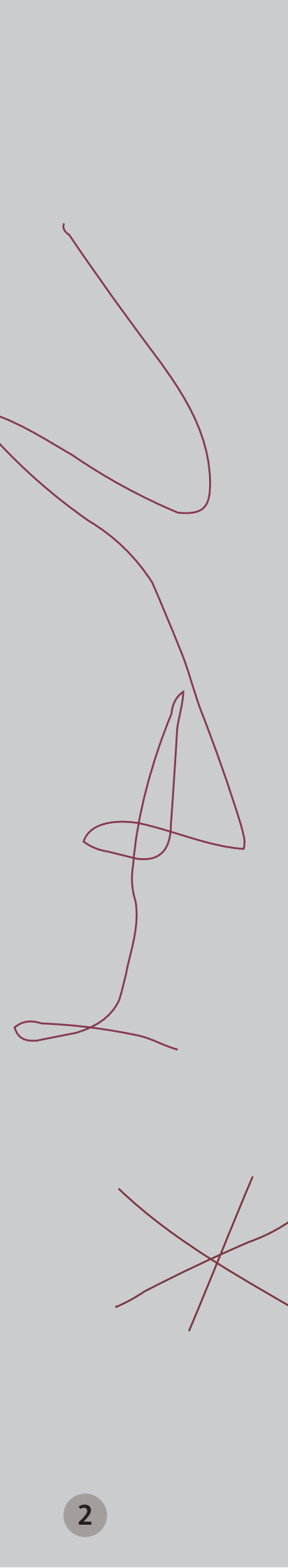
Матеріал підготовлено
«Східноукраїнським центром
громадських ініціатив»

Порушення міжнародного гуманітарного права в Україні:

дайджест подій за період
з 1 по 31 серпня 2022 року.

Військова техніка РФ на території Запорізької атомної електростанції.
Скріншот відео CNN

24 лютого 2022 року Росія за підтримки Білорусі розпочала новий етап війни проти України, здійснивши безпрецедентне в новітній історії повномасштабне вторгнення на територію нашої держави.

Обидві сторони міжнародного збройного конфлікту зобов'язані дотримуватися щонайменше Женевських конвенцій 1949 року, Додаткового протоколу I від 1977 року до Женевських конвенцій 1949 року, Гаазької конвенції про закони та звичаї війни на суходолі від 1907 року та Положення про закони та звичаї війни на суходолі, що є додатком до цієї Конвенції, дотримуватися міжнародних звичаїв (звичаєвого МГП) та пам'ятати про свої зобов'язання за міжнародним правом прав людини.

Команда **Східноукраїнського центру громадських ініціатив (СЦГІ)** продовжує свою роботу, розпочату ще 2014 року, зі збору та документування фактів порушення міжнародного гуманітарного права (МГП) під час збройного конфлікту, з метою подальшого подання відповідних матеріалів до Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду (МКС), Офісу Генпрокурора (Україна), міжнародним комісіям із розслідування, мандат яких передбачатиме збирання, документування та підготовку для судових розглядів усіх порушень прав людини, воєнних та інших злочинів, а також іншим компетентним організаціям.

Сподіваємося, що результати нашої роботи та поточне інформування буде корисним також журналістам та широкому колу громадян, які цікавляться перебігом збройного конфлікту та фактами порушення МГП.

В пропонованому Дайджесті читач знайде інформацію про окремі найважливіші події збройного конфлікту, які відбулися в Україні протягом зазначеного періоду та зачепили права цивільного населення, а в окремих випадках – комбатантів (військовополонених). Ми намагатимемося пояснити, з яких причин певні діяння слід вважати порушенням МГП.

Умисні вбивства та катування цивільного населення.

Протягом серпня 2022 року регулярно з'являлися повідомлення про заочні підозри російським військовослужбовцям у порушенні законів та звичаїв війни, поєднаному з умисним вбивством. За спостереженнями СЦГІ, з кожними місяцем кількість таких повідомлень збільшується. Це може свідчити про те, що українським правоохоронним органам вдається ідентифікувати все більше російських військових, причетних до воєнних злочинів проти цивільного населення, а також зібрати докази, достатні для повідомлення таким особам про підозру у вчиненні конкретних діянь.

Продовжувалася ексгумація тіл людей, смерть яких настала під час окупації Київської, Чернігівської та Сумської областей. Водночас, як і раніше, залишається відкритим питання про умисні вбивства та катування людей на тимчасово окупованих територіях та в місцях, де тривали активні бойові дії (окремі райони Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської областей).

15 серпня

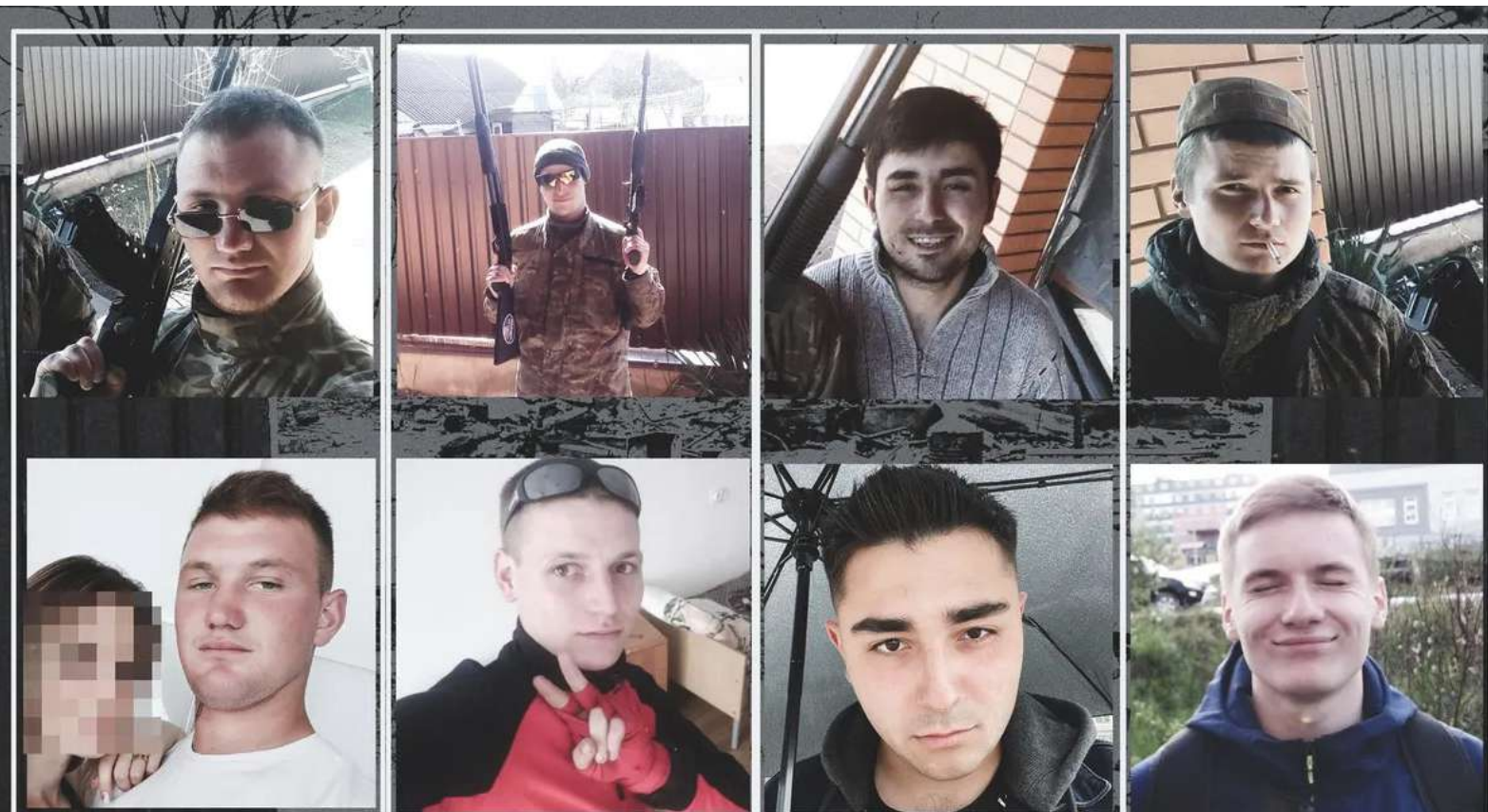
вийшов ґрунтовний репортаж журналістів видання «Важные истории» про позасудові страти та пограбування цивільного населення в селі Андріївка (Бучанський р-н, Київська обл.). Журналісти побували в селі та поспілкувалися з місцевими жителями. В репортажі розповідається про те, як після деокупації населеного пункту було знайдено 13 тіл місцевих жителів з кульовими пораненнями. Близько 40 людей вважаються зниклими безвісти¹.

Жителі с. Андріївка, вбиті під час окупації населеного пункту. Джерело фото: «Важные истории»

Журналістам вдалося поспілкуватися з родичами майже усіх загиблих та відтворити обставини смерті деяких людей. Наприклад, місцевого жителя **Ігоря Єрмакова** російські військові забрали на допит прямо з дому. Згодом дружина знайшла його тіло посеред села з явними ознаками фізичного насильства, зв'язаними за спиною руками та простреленою головою.

Нагадаємо, що 17 липня видання «Слідство.Інфо» оприлюднило власне розслідування вбивства **Ігоря Єрмакова**. Журналісти з'ясували, що до вбивства чоловіка може бути причетний військовослужбовець 64-ї мотострілецької бригади збройних сил РФ **Данііл Фролкін**. Його упізнав по фото інший житель села, що став свідком вбивства. Він вказав на те, що саме цей військовий здійснив постріл в голову Ігорю Єрмакову, який в той момент стояв на колінах².

Російські військові, що фотографувалися на вкрадений телефон в с. Андріївка: Данііл Фролкін, Дмитро Данилов, Руслан Глотов, Іван Шепеленко. Джерело фото: «Важные истории»

Журналісти видання «Важные истории» стверджують, що вони зателефонували **Даніілу Фролкіну** і той визнав свою причетність до вбивства та пограбування цивільного населення села. В репортажі міститься відео цієї розмови з військовим³.

² <https://www.slidstvo.info/news/znajshly-vbyvtysyu-za-selfi-rosijskyj-okupant-zalyshyv-dokazy-zlochyniv-u-vkradenomu-telefoni/>

³ <https://storage.googleapis.com/istories/investigations/2022/08/15/komandir-dal-prikaz-v-raskhod-ikh/index.html>

Інші окремі приклади:

10 серпня

стало відомо, що старшому лейтенанту - командирі мотострілецької роти 15-ї «миротворчої» бригади 2-ї гвардійської загальновійськової армії збройних сил РФ **Антону Струєву** (позивний «Беркут»), який вже підозрюється у жорстокому поводженні з цивільним населенням, заочно повідомлено про нову підозру - віддання наказу про жорстоке поводження з цивільним населенням (ч. 1 ст. 438 КК України). За даними слідства: в березні 2022 року підозрюваний у с. Заворичи (Броварський р-н, Київська обл.) разом з іншими військовослужбовцями в одному з будинків проводив незаконний допит місцевого жителя. У той час повз домоволодіння на скутері проїжджав місцевий житель. На виконання наказу підозрюваного, військовослужбовці з автоматичної зброї відкрили по ньому вогонь, внаслідок чого потерпілий зазнав поранення⁴. Крім того, вранці 22.03.2022 «після одного з жорстких допитів підлеглі «Беркута» взяли на приціл місцевого мешканця, який випадково опинився поряд. У момент коли цивільний повернувся до них спиною, Струєв наказав стріляти в нього». Військові залишили чоловіка помирати, але той після важкого поранення вижив⁵.

Антон Струєв, старший лейтенант ЗС РФ.
Джерело фото: СБУ

12 серпня

у лісі поблизу узбіччя дороги «Блиставиця – Здвизівка» було виявлено тіло **Олега Кончаковського**, 1964 р. н., цивільний, що був розстріляний під час окупації території Бучанського району Київської області. За інформацією Бучанської міськради, його доньку російській військовій 28.02.2022 вивезли на територію Білорусі⁶.

14 серпня

видання «Українська правда. Життя» опублікувала статтю, в якій описуються, зокрема, обставини вбивства подружжя у селищі Високопілля на окупованій Херсонщині. Посилаючись на джерело журналісти пишуть, що 1 червня російські військові вдерлися на подвір'я **родини Ланевичів**: 52-річного Сергія та його 50-річної дружини Світлани. Про що вони говорили невідомо, але в результаті військові розстріляли подружжя впритул на очах у переляканої матері Світлани⁷.

Сергій та Світлана Ланевич, фото з архіву родини.
Джерело фото: «Українська правда. Життя»

⁴ https://kobl.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=317663

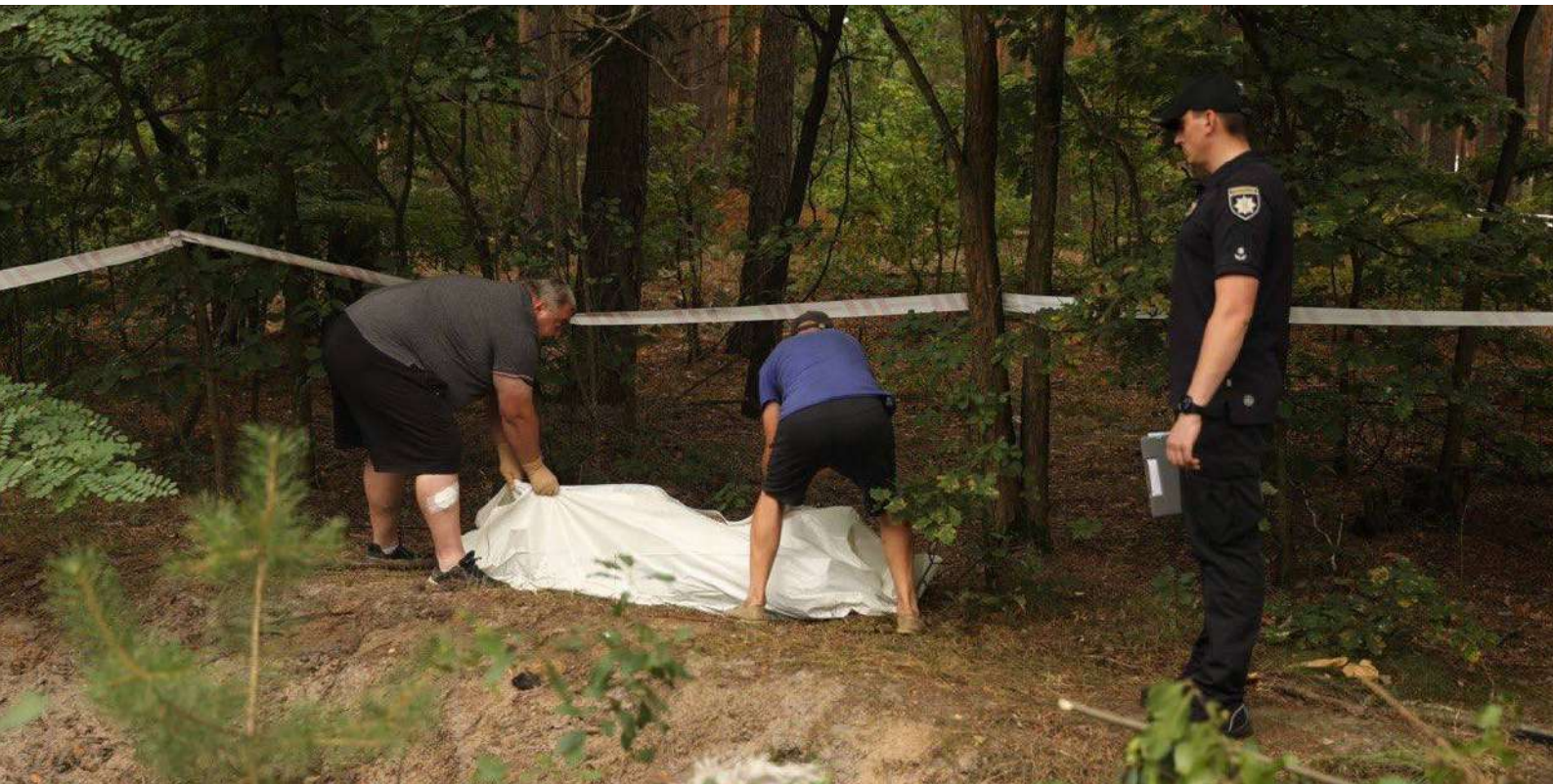
⁵ <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-perekhopyla-yak-viiskovyj-rf-nakazav-rozstriliaty-tsyvilnykh-i-znaishla-cholovika-yakyi-vyzyhv-audio>

⁶ <https://www.facebook.com/bucharada.gov.ua/posts/pfbid02VQRuLY34S2ozPXuVU8PgYRQrmDo7ivL4cxGDD2aMG4ENr27DPXyWAuPaf8CnFaEAL>

⁷ <https://life.pravda.com.ua/society/2022/08/14/249995/>

15 серпня

було виявлено тіло 58-річного жителя Бучанського району (ім'я чоловіка не називається). За даними поліції, його автомобіль на автодорозі між селами Здвижівка та Блиставиця обстріляли російські військові в кінці лютого, у той момент, коли чоловік разом з родиною намагався евакуюватися з окупованого району. Разом з чоловіком загинула його дружина та страший 17-річний син. П'ятирічній дочці куля потрапила в голову, але дитину дивом врятували лікарі. Ще на початку квітня вдалося виявити тіла двох членів цієї родини, а 15 серпня поліцейські знайшли третє тіло⁸.

Поліція проводить огляд трупа 58-річного жителя Київщини. Джерело фото: Андрій Небитов, поліція Київської області.

23 серпня

стало відомо, що слідчі Державного бюро розслідувань повідомили про підозру двом військовослужбовцям 37-ї окремої гвардійської мотострілецької бригади 36-ї загальновійськової армії Східного військового округу ЗС РФ (військова частина 69647 с. Кяхта, Бурятія). За даними слідства, військові тероризували та знущалися із цивільного населення селищ Бородянка та Макарів (Київська обл.) під час окупації даних населених пунктів, зокрема, застосовували тортури, жорстоке поводження та інші види насильства⁹.

Російські військові, яких підозрюють у знущанні над цивільним населенням. Джерело фото: ДБР

⁸ https://t.me/andrii_nebytov/336?fbclid=IwAR3xM6NTXjjuR5zMZPMoUTuglkwrp2NcvYxDyZdYScx8zgXex8V6vL2WSMM

⁹ <https://dbr.gov.ua/news/dbr-povidomilo-pro-pidozru-vijskovosluzhbovcyam-rf-yaki-terorizovali-civilne-naselennya-v-borodyanci-ta-makarovi>

25 серпня

упогребі власного будинку в тимчасово окупованому селищі Архангельське (Херсонська обл.) знайшли вбитими **подружжя Павленків**. Чоловіка і жінку вбили ймовірно ввечері 23 серпня. Про подію повідомив «Центр журналістських розслідувань» з посиланням на інформацію від жителів селища. У чоловіка була прострелена голова. Подружжя Павленків займалося дрібним фермерством і до них додому щонайменше тричі вдиралися російські військові¹⁰.

Подружжя Павленків, Херсонська область.
Джерело фото: «Центр журналістських розслідувань»

26 серпня

стало відомо, що українські правоохоронці заочно повідомили старшому лейтенанту 5-ої окремої гвардійської танкової бригади збройних сил РФ про підозру у порушенні законів та звичаїв війни, поєднаному з умисним вбивством. Заданими слідства: у березні 2022 року п'ятеро військовослужбовців РФ на автомобілі з літерою «V» та написом «Танковий спецназ RUS» приїхали на територію підприємства поблизу населеного пункту Мрія (Бучанський р-н, Київська обл.). До них вийшли беззбройні власник та охоронець цього підприємства. Переконавшись у тому, що ці люди не становлять для них ніякої загрози, військові дали можливість їм піти, але як тільки ті відійшли на декілька метрів, підозрюваний разом з невстановленим військовослужбовцем підступно відкрили вогонь із автоматичної зброї. Від отриманих поранень чоловіки померли. Після цього військові зайшли до приміщень підприємства та викрали матеріальні цінності, завантаживши награване в автівку. Події зафіксували камери відеоспостереження¹¹.

¹⁰ <https://investigator.org.ua/ua/news-2/246076/>

¹¹ <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/vbivstvo-postrilami-u-spinu-dvox-mirnix-meskanciv-bilya-s-mriya-na-kiyivshhini-povidomleno-pro-pidozru-viiskovomu-f>

Російські військові на території приватного підприємства. Джерело фото: Офіс Генпрокурора

29 серпня

стало відомо, що Служба безпеки України ідентифікувала командира групи спеціального загону швидкого реагування «Ахмат» управління федеральної служби військ національної гвардії РФ по Чеченській республіці, який за інформацією української спецслужби вбив п'ятьох цивільних жителів у Бучанському районі Київської області. Майору поліції **Ізнауру Мусаєву** було оголошено про підозру у порушенні законів та звичаїв війни, поєднаному з умисним вбивством. За версією слідства, першою жертвою російського майора став 57-річний місцевий житель, який мав необережність вийти з власного подвір'я. Спочатку підозрюваний змусив літнього чоловіка стати на коліна, а потім з пістолета вистрелив йому в потилицю. Тіло вбитого військовослужбовці перетягли до будинку ще одного місцевого, якого також вбили пострілом у голову. Наступними жертвами стали подружня пара, яку так само поставили на коліна та застрелили, а також 67-річна жінка, якій вистрелили у скроню¹².

Майор російської поліції Ізнаур Мусаєв.
Джерело фото: СБУ.

¹² <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-zibrala-dokazovu-bazu-na-shche-odnoho-kadyrivtsia-yakyi-ubyv-5kh-tsyvilnykh-u-buchi>

Чому це порушення:

Норми міжнародного гуманітарного права передбачають, що для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти військових об'єктів (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, статті 48, 52, Звичаєве МГП, норми 1, 7).

Цивільні особи мають право за будь-яких обставин на особисту повагу, повагу до своєї честі, права на сім'ю, їхніх релігійних переконань та обрядів, звичок та звичаїв. До них завжди слід ставитися гуманно й захищати їх, зокрема, від будь-якого акту насильства чи залякування, від образ та цікавості натовпу. Захоплення заручників забороняється (Четверта Женевська конвенція, статті 27, 34).

Убивство, тортури, жорстоке чи нелюдське поводження, наруга над людською гідністю, зокрема принизливе й образливе поводження, тілесні покарання, каліцтво, зґвалтування й інші форми сексуального насильства, взяття заручників, примусове зникнення та свавільне позбавлення волі *заборонені* (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 75, Звичаєве МГП, норми 87, 89-93, 96, 98, 99).

Умисне вбивство, тортури або нелюдяне поводження, нелегальне ув'язнення цивільної особи є серйозним порушенням Четвертої Женевської конвенції (стаття 147) та військовими злочинами у розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (1) (a) (i), (ii), (vii)).

Умисні напади на цивільне населення та цивільні об'єкти. Напади невибіркового характеру. Недотримання принципу пропорційності при нападі.

З самого початку повномасштабного вторгнення, в порушення *принципу розрізнення*, здійснюються умисні напади як на цивільних осіб, так і на цивільні об'єкти. Кількість *нападів невибіркового характеру* продовжує залишатися стабільно високою. В багатьох випадках є ознаки недотримання комбатантами *принципу пропорційності* при нападах. Нагадаємо, що суть останнього полягає у тому, що забороняються напади, від яких можна очікувати спричинення випадкової загибелі цивільного населення або поранення цивільних осіб, пошкодження цивільних об'єктів або поєднання таких наслідків, які були б надмірними порівняно з очікуваною конкретно та безпосередньою військовою перевагою, що мали б одержати.

В порівнянні з липнем місяцем, загальна ситуація з обстрілами в серпні не зазнала істотних змін. На кінець серпня абсолютна вся територія України перебувала в зоні ризику ракетно-бомбових ударів. В більшості населених пунктів повітряна тривога лунає по кілька разів на день.

Зберігалася тенденція та практика обстрілів з території РФ населених пунктів в прикордонних областях України, що раніше були деокуповані (Чернігівська та Сумська обл.).

Протягом серпня 2022 року невибірковим артилерійським обстрілам та ракетно-бомбовим ударам продовжували піддаватися населені пункти, поблизу яких тривали активні бойові дії (міста Бахмут та Слов'янськ Донецької обл., інші), а також ті населені пункти, що розташовані в тилу українських військ (міста Харків, Миколаїв, Нікополь та інші).

Наприклад, за даними Миколаївської обласної військової адміністрації (станом на 02.08.22) в регіоні починаючи з 24.02.2022 загалом постраждало щонайменше 1 435 цивільних осіб, з них щонайменше 403 людини загинули¹³.

В Харківській області назвали значно більші цифри загиблих. «Я маю констатувати, що на території Харкова та області вже загинуло понад 1000 цивільних осіб, поранено – вдвічі більше. Серед вбитих – 50 дітей. Наймолодший загиблий від дій агресора – 5-місячний малюк», - розповів керівник Харківської обласної прокуратури Олександр Фільчаков на зустрічі 7 серпня з депутатом Бундестагу Маркусом Фабером¹⁴.

В Харкові 17 серпня ракета влучила в триповерховий багатоквартирний житловий будинок по вул. Ахієзерів у Салтівському районі. Загибло **19** людей. Пошукові роботи та розбір завалів тривали шість днів¹⁵.

¹³ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/2/7361511/>

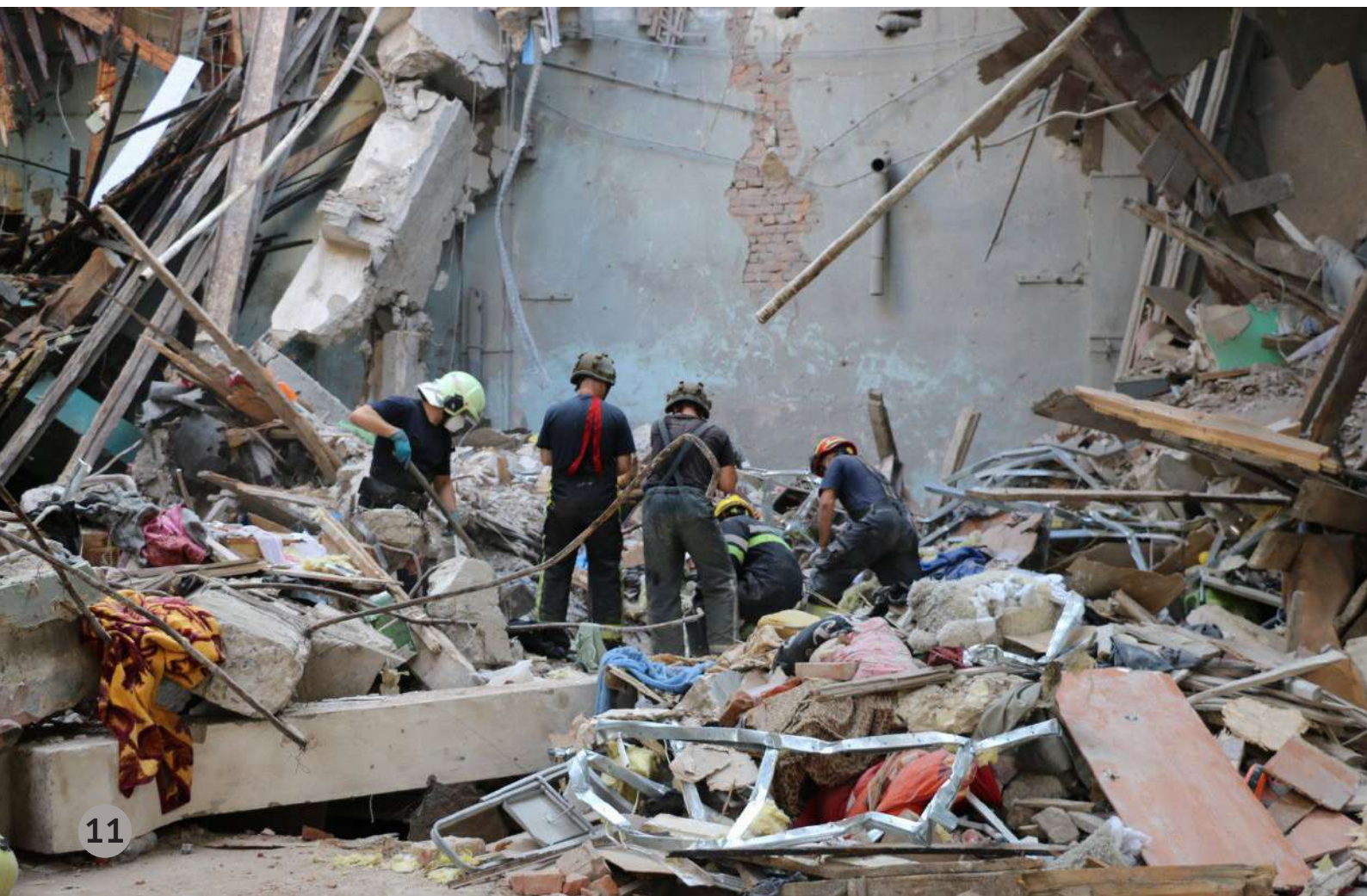
¹⁴ <https://www.facebook.com/prokuratukaharkiv/posts/pfbid032pGdEo3gckpawie4CyHqFZkvQnXHYPu55gBwtjYCKDFZRRzKSEqFsLskyMUFK7UFL>

¹⁵ <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3555782-udar-po-tripoverhivci-u-harkovi-posukovi-roboti-zaverseni-kilkist-zertv-zrosla-do-19.html>

Будинок в Харкові після влучання ракети. Джерело фото: ГУ ДСНС України у Харківській області

Пошукові роботи на місці зруйнованого будинку в Харкові. Джерело фото: ДСНС України

В День Незалежності України (24 серпня) внаслідок ракетного удару по селищу Чаплине та одноіменній залізничній станції (Дніпропетровська обл.) загинуло **25** осіб, зокрема, двоє дітей. 31 особа зазнала поранень¹⁶.

Наслідки ракетного удару по селищу Чаплине.
Джерело фото: Укрправда

Деснянський районний суд м. Чернігова вироком від 08 серпня засудив військовослужбовця збройних сил РФ оператора-навідника танку **Михайла Кулікова** до 10 років позбавлення волі за постріл 26 лютого з гармати танку по багатоповерховому будинку в Чернігові. Суд визнав військовослужбовця винним у порушенні законів та звичаїв війни¹⁷.

Будинок в Чернігові, по якому здійснив постріл танкіст М. Куліков. Джерело фото: «Суспільне. Чернігів»

¹⁶ https://t.me/zalizni_zminy/906

¹⁷ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105614689>

На території Донецької області протягом **серпня 2022 року** від факторів війни загинуло щонайменше **118** цивільних осіб та ще не менше **264** осіб зазнали поранень. Ці дані враховують випадки загибелі/поранення, які мали місце лише на підконтрольній Україні території. Надійні дані з тимчасово окупованих територій відсутні.

Орієнтовна інформація про кількість загиблих та поранених цивільних осіб на території Донецької області (підконтрольна територія) з **01 по 31 серпня** (інформація наводиться згідно щоденним повідомленням голови Донецької ОДА/ОВА в Телеграм https://t.me/pavlokyrylenko_donoda):

Дата	Загиблі:	Поранені:
1 серпня	3	3
2 серпня	4	7
3 серпня	3	5
4 серпня	7	9
5 серпня	5	14
6 серпня	5	8
7 серпня	5	17
8 серпня	3	19
9 серпня	2	6
10 серпня	11	8
11 серпня	7	14
12 серпня	5	35
13 серпня	2	10
14 серпня	3	13
15 серпня	1	2
16 серпня	2	7
17 серпня	3	6
18 серпня	5	10
19 серпня	7	13
20 серпня	4	2
21 серпня	2	-
22 серпня	1	7
23 серпня	1	2
24 серпня	3	1
25 серпня	2	6
26 серпня	2	12
27 серпня	1	3
28 серпня	8	7
29 серпня	2	4
30 серпня	4	2
31 серпня	5	12
Всього:	118	264

Інформація про кількість загиблих та поранених цивільних осіб на території Донецької області (підконтрольна територія) з **01 по 31 серпня за населеними пунктами** (інформація наводиться згідно щоденним повідомленням голови Донецької ОДА/ОВА в Телеграм https://t.me/pavlokyrylenko_donoda):

Населений пункт:	Загиблі:	Поранені:
<i>Міста</i>		
Слов'янськ	1	-
Бахмут	31	68
Красногорівка	7	4
Соледар	11	11
Авдіївка	8	28
Краматорськ	2	13
Торецьк	7	10
Курахове	3	5
Сіверськ	1	6
Мар'їнка	8	12
Костянтинівка	3	3
Часів Яр	1	6
Селидове	1	1
Вугледар	-	7
Білицьке	-	1
Залізне	-	1
Всього, по містам:	84	176
<i>Селища/села</i>		
Новомиколаївка	-	1
Орлівка	-	1
Зайцеве	1	3
Кодема	1	2
Нью-Йорк	-	4
Шевченко	2	-
Бахмутське	-	3
Соловійове	-	1
Опитне	2	3
Первомайське	2	6
Велика Новосілка	-	10
Благодатне	1	-
Георгіївка	4	5
Максимільянівка	-	5
Майдан	-	1
Новоселівка Перша	1	1
Очеретине	1	-
Кліщіївка	2	1
Званівка	-	1
Одрадівка	-	1

Населений пункт:	Загіблі:	Поранені:
Яковлівка	-	1
Павлівка	-	2
Ласточкине	-	2
Єлизаветівка	-	1
Новомихайлівка	-	2
Опитне (Авдіївської ТГ)	-	1
Опитне (Бахмутської ТГ)	-	1
Костянтинівка	-	1
Південне	-	2
Нетайлове	1	5
Курахівка	1	-
Дружба	2	4
Зеленопілля	2	3
Північне	3	1
Іванівка	-	1
Парасковіївка	1	-
Времівка	-	2
Свято-Покровське	-	1
Миколаївка	1	1
Райгородок	2	-
Тетянівка	1	1
Щербинівка	-	1
Роздольне	2	3
Корсунівка	1	-
Майорськ	-	2
Всього, по селах/селищах:	34	87

Примітка: Всі наведені дані є попередніми (орієнтовними), можуть містити неточності та потребують перевірки (уточнення).

Кількість загиблих та поранених серед цивільного населення Донецької області неістотно зменшилася у порівнянні з попереднім місяцем. Так, в липні кількість загиблих та поранених становила 135 та 308 осіб відповідно, а в серпні - 118 загиблих та 264 поранених, що на 17 (6,7%) та 44 (7,7%) осіб відповідно менше за показники попереднього місяця. Водночас це не свідчить про зменшення інтенсивності бойових дій та кількості ракетно-бомбових ударів, а ймовірно пов'язане насамперед з поступовим зменшенням загального числа цивільного населення в регіоні, адже останні місяці, втікаючи від наслідків війни, люди масово виїжджають в інші регіони України.

Як і минулого місяця, кількість встановлених випадків загибелі та поранення цивільних в містах більша аніж в селах і селищах. Так, за оголошеними даними в містах в серпні загинуло та було поранено 84 та 176 осіб відповідно. Натомість в селах та селищах кількість постраждалих становила 34 вбитих та 87 поранених. Отже, в містах загинуло на 42,3% більше людей ніж в селах та селищах. Щодо поранених, то в містах їх кількість була більша за села та селища на 33,8%. Імовірно такі цифри пов'язані, з одного боку,

з більшим скупченням людей на одиницю площі в містах (даний фактор тягне за собою більші втрати при артилерійських та ракетно-бомбових ударах), а з іншого боку – з кращою інформаційною доступністю міст. Невеликі населені пункти Донбасу через інтенсивні бойові дії перебувають здебільшого в повній або частковій ізоляції і інформація звідти доходить із запізненням або не доходить взагалі. З огляду на це, реальні цифри загиблого та пораненого цивільного населення можуть бути іншими.

Найбільше жертв в серпні було серед жителів м. Бахмут – 31 загиблий та 68 поранених.

Загалом, протягом літа 2022 року (червень-серпень) на території Донецької області загинуло щонайменше **339** цивільних осіб та ще не менше **785** осіб отримали поранення:

Червень: 86 загиблих та 213 поранених;

Липень: 135 загиблих та 308 поранених;

Серпень: 118 загиблих та 264 поранених.

Довідково:

За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) в період з 04 год. 00 хв. 24 лютого 2022 року до **21 серпня 2022 року** зареєстровано 13 477 постраждалих серед цивільного населення країни: **5587** вбитих (2161 чоловік, 1490 жінок, 149 дівчат та 175 хлопців, а також 38 дітей та 1574 дорослих, чия стать поки невідома) та **7890** поранених. УВКПЛ зазначає, що до більшості зареєстрованих випадків загибелі чи поранення привели удари зброї вибухової дії з великим радіусом ураження (включно з обстрілами із застосуванням важкої артилерії та РСЗВ, а також ракетними та авіаударами) та вважає, що фактичні цифри значно вищі, адже з місць, де тривають інтенсивні бойові дії, інформація надходить із запізненням та потребує перевірки¹⁸.

Інші окремі приклади:

03 серпня ракетного удару, ймовірно із застосуванням зенітно-ракетного комплексу С-300 (модифікованого під удари по наземним цілям), зазнало м. Миколаїв. Зруйновано супермаркет, пошкоджено багатоповерхові будинки, приміщення аптеки й кількох магазинів. Повідомлялося про два влучання на територію кінно-спортивної школи¹⁹. **04 серпня** в місті прогрімало два потужних вибухи. Повідомлялося, що під обстріл потрапили два райони міста. Пошкоджено житлові будинки²⁰. **05 серпня** артилерійського обстрілу зазнав Корабельний район міста. Повідомлялося про щонайменше 21 пораненого, серед них була одна дитина. Щонайменше одна людина загинула²¹. **17 серпня** ракетним ударом було зруйновано корпус одного з місцевих університетів²². Загалом, протягом серпня 2022 року місто чи не щодня піддавалося ракетним ударам та/або артилерійським обстрілам.

¹⁸ <https://www.ohchr.org/ru/news/2022/08/ukraine-civilian-casualty-update-22-august-2022>

¹⁹ <https://t.me/senkevichonline/1925>

²⁰ <https://t.me/senkevichonline/1933>

²¹ <https://t.me/kt20220224/1502>

²² <https://t.me/senkevichonline/2099>

Наслідки ракетного удару по Миколаєву, 03.08.2022. Скріншот відео.
Джерело: «Сенкевич Online».

Будівля університету в Миколаєві після ракетного удару, 17.08.2022.
Джерело фото: «Сенкевич Online»

04 серпня під обстріл потрапило м. Торезьк (Донецька обл.). Один зі снарядів влучив поруч із зупинкою громадського транспорту. Вісім людей загинуло та четверо отримали поранення (серед них троє дітей).

Загіблі в Торезьку, 04.08.2022.
Джерело фото: Павло Кириленко

Пошкоджений багатоквартирний житловий
будинок в Торезьку, 04.08.2022.
Джерело фото: Павло Кириленко

04 серпня

вночі артилерійського обстрілу зазнали житлові квартали м. Нікополь (Дніпропетровська обл.). По місту було випущено близько 60 реактивних снарядів РСЗВ «Град». Руйнувань зазнали приватні житлові будинки. Про кількість загиблих та поранених не повідомлялося²³. Схожого удару із реактивної артилерії місто зазнало **16 серпня**. Щонайменше четверо людей в той день отримали поранення. **22 серпня** у житлові квартали міста прилетіли 42 реактивних снаряди. Щонайменше четверо людей отримали поранення. Пошкоджень зазнали будівля дитячого садку, магазини, аптеки, ринки, будівлі суду та автовокзалу. Два житлових будинки були повністю зруйновані та ще близько 50 зазнали пошкоджень²⁴. Від обстрілів міста **28 серпня** щонайменше одна людина загинула та ще не менше чотирьох осіб отримали поранення²⁵. **31 серпня** черговим артобстрілом міста було пошкоджено 12 багатоповерхівок, кілька магазинів і аптек, коледж, дитячо-юнацьку спортивну школу та культурно-спортивний комплекс. Щонайменше одна людина зазнала поранень²⁶. Загалом, в серпні 2022 року місто чи не щодня піддавалося артилерійським обстрілам. За деякими даними, принаймні частина обстрілів міста здійснюється з реактивних систем залпового вогню, розміщених російськими військовими в районі Запорізької АЕС (м. Нікополь знаходиться на протилежному від АЕС березі річки Дінпро)²⁷.

Наслідки артобстрілу Нікополя, 22.08.2022. Джерело фото: Валентин Резніченко / Дніпропетровська ОДА (ОВА)

²³ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/4/7361792/>

²⁴ <https://t.me/dnipropetrovskaODA/1625>

²⁵ <https://t.me/dnipropetrovskaODA/1713>

²⁶ <https://t.me/dnipropetrovskaODA/1724>

²⁷ https://t.me/energoatom_ua/8174

Наслідки артобстрілу
Нікополя, 31.08.2022. Джерело
фото: Валентин Резніченко /
Дніпропетровська ОДА (ОВА)

07 серпня

під обстрілами опинилися території Білопільської, Есманьської, Новослобідської та Середино-Будської громад Сумської області, а також Семенівської і Городнянської громад Чернігівської області²⁸. **18 серпня** під обстрілами були території Білопільської, Краснопільської та Миропільської громад Сумської області. Зафіксовано близько 100 прильотів²⁹. В інші дні серпня були зафіксовані схожі обстріли.

Подвір'я приватного будинку
на Сумщині після обстрілу,
18.08.2022. Джерело фото:
Дмитро Живицький / Сумська
ОВА

²⁸ <https://www.facebook.com/DPSUkraine/posts/pfbid0BxNukDygdGciSgSVq49NKiGBHMgVBKdHcc7dJXegtzTBzSFC5v1WbJc8b55q869fl>

²⁹ <https://t.me/Zhyvytskyy/4012>

10 серпня

з реактивної артилерії було обстріляно м. Бахмут (Донецька обл.). Щонайменше шестеро людей загинули та троє отримали поранення. Пошкоджені житлові будинки³⁰. Протягом серпня 2022 року місто чи не щодня піддавалося артобстрілам та ракетно-бомбовим ударам.

Так виглядає Бахмут після обстрілу касетними боеприпасами.

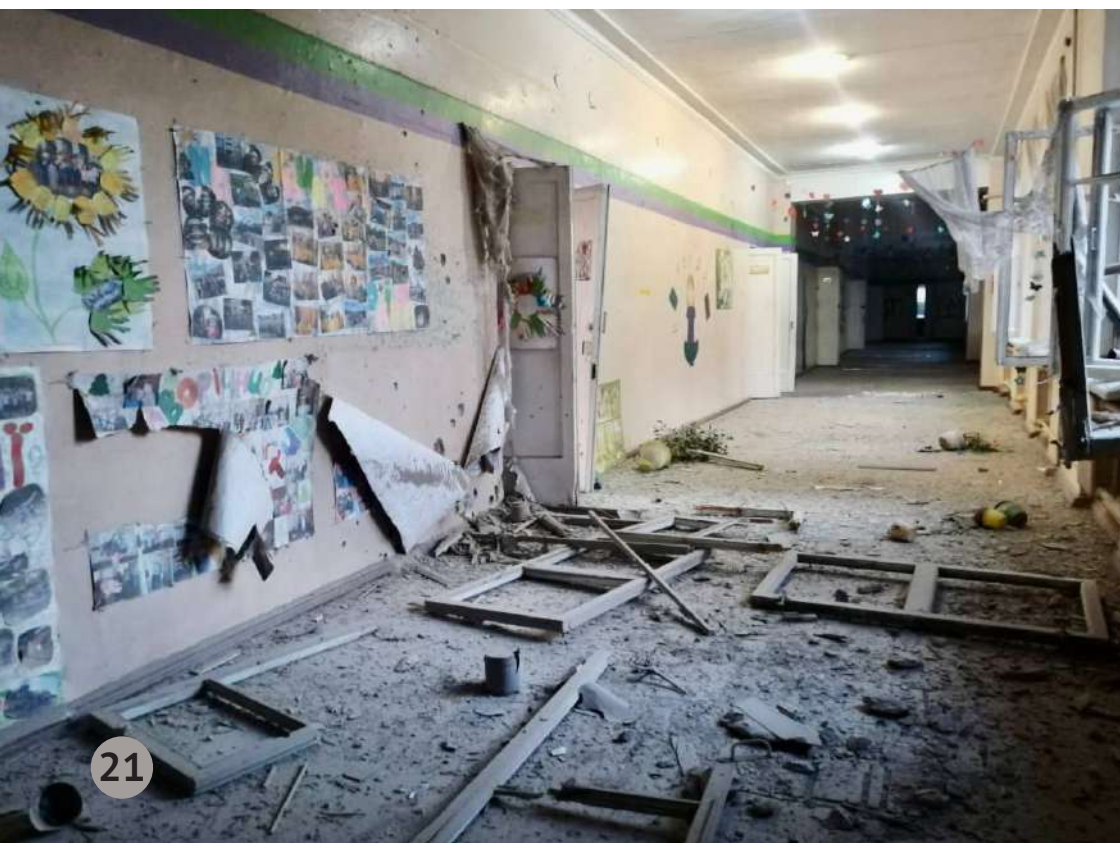

деякі змогли забігти до магазину в укриття

Бахмут після артобстрілу, 10.08.2022. Скріншот відео. Джерело: Донецька ОДА

10 серпня

під обстрілом була територія Нікопольського району Дніпропетровської області, зокрема, місто Марганець та Мирівська громада. Повідомлялося про 13 загиблих та 11 поранених³¹.

Наслідки обстрілу м. Марганець, 10.08.2022. Джерело фото: Валентин Резніченко / Дніпропетровська ОДА (ОВА)

³⁰ https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/4495?single

³¹ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/10/7362599/>

12 серпня

під черговий удар потрапило м. Краматорськ (Донецька обл.). Достеменно було відомо про двох загиблих і 13 поранених цивільних осіб. Пошкоджено щонайменше 20 приватних житлових будинків³². **19 серпня** артилерійських ударів зазнали ряд навчальних закладів, розташованих в центрі міста: Краматорський фаховий коледж технології та дизайну та Донбаська державна машинобудівна академія. Про загиблих та поранених не повідомлялося³³. Протягом серпня місто майже щоденно піддавалося обстрілам. **22 серпня** ракетним ударом була зруйнована школа в сусідньому з Краматорськом місті Костянтинівка³⁴.

Будівля навчального закладу в Краматорську після артобстрілу, 19.08.2022. Джерело фото: Краматорська міськрада

Будівля школи в Костянтинівці після обстрілу, 22.08.2022. Джерело фото: Павло Кириленко / Донецька ОДА (ОВА)

Довідково:

від початку повномасштабного вторгнення було пошкоджено або зруйновано 594 заклади освіти в Донецькій області, зокрема 263 школи³⁵.

³² https://t.me/kramatorsk_rada/5283

³³ https://t.me/kramatorsk_rada/5511

³⁴ https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/4599

³⁵ https://t.me/pavlokyrylenko_donoda/4599

13 серпня

вночі обстрілів зазнало м. Харків (центр, Немишлянський та Слобідський райони). Було пошкоджено будівлю коледжу, комунікації критичної інфраструктури, скління декількох житлових будинках тощо. Про загиблих та поранених не повідомлялося³⁶. Обстріл Харкова **30 серпня** забрав життя щонайменше чотирьох осіб. Ще 11 людей отримали поранення. Було пошкоджено низку будинків та автомобілів, дитячий садочок та парк відпочинку³⁷. Протягом серпня 2022 року обстріли Харкова з різним ступенем інтенсивності відбувалися майже щоденно.

Наслідки обстрілу Харкова, 13.08.2022.
Джерело фото: Ігор Терехов

³⁶ https://t.me/ihor_terekhov/404

³⁷ <https://www.facebook.com/pgo.gov.ua/posts/pfbid0VsxirL4QVKvfbAmAiKoaFD6kjegdCAVLutho5EQPD6ioEtBdGtDQ2E1bZWRrvDiol>

Наслідки обстрілу Харкова,
30.08.2022. Джерело фото: Офіс
Генпрокурора

**ХАРКІВСЬКА
ОБЛАСНА
ПРОКУРАТУРА**

17 серпня

ракетного удару зазнало курортне селище Затока в Одеській області. Було зруйновано 7 будівель бази відпочинку та пошкоджено 15 будинків дачного типу. Четверо осіб зазнали поранень³⁸. Повідомлялося, що удар було завдано 2 ракетами типу Х-22 з літаків Ту-22 з акваторії Чорного моря³⁹.

Приватні будинки в селищі Затока після ракетного удару, 17.08.2022. Джерело фото: Оперативне командування «Південь»

База відпочинку в селищі Затока після ракетного удару, 17.08.2022. Джерело фото: Оперативне командування «Південь»

³⁸ [https://www.facebook.com/okPivden/posts/pfbid02uSVwT14n7Bydz78NpxvZKq4USaP FtjFJXgGCHgs6pbaDEcota4fGBk9q5AxrTFUkl?_cft__\[0\]=AZWlx3dwvSc1jLorGwzo_uBW_-Kfeo58ToxMM5EKA4sOB2UunPh8R7ghz-UfglQJiWmFaAEJLdW3aMBsR7aOgCf16lWqktBQ YE-5PXOVpCyEyloQF-D5mu8OOpSnacXsyowmsm3QZ3kBtH14RoxXBBLxovxjEY5siWJQ3yIW Hn-ZeTuqsFO2lyrT6EDiQTejxi8&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/okPivden/posts/pfbid02uSVwT14n7Bydz78NpxvZKq4USaP FtjFJXgGCHgs6pbaDEcota4fGBk9q5AxrTFUkl?_cft__[0]=AZWlx3dwvSc1jLorGwzo_uBW_-Kfeo58ToxMM5EKA4sOB2UunPh8R7ghz-UfglQJiWmFaAEJLdW3aMBsR7aOgCf16lWqktBQ YE-5PXOVpCyEyloQF-D5mu8OOpSnacXsyowmsm3QZ3kBtH14RoxXBBLxovxjEY5siWJQ3yIW Hn-ZeTuqsFO2lyrT6EDiQTejxi8&__tn__=%2CO%2CP-R)

³⁹ <https://t.me/kt20220224/1587>

20 серпня

обстрілу зазнало м. Вознесенськ (Миколаївська обл.). Зруйновано п'ятиповерховий багатоквартирний будинок та приватні домогосподарства. Щонайменше 12 осіб зазнали поранень, у тому числі троє дітей. Двоє дітей перебували у важкому стані⁴⁰.

Житловий будинок у Вознесенську після обстрілу, 20.08.2022.
Джерело фото: Віталій Кім/
Миколаївська ОДА.

25 серпня

артилерійського обстрілу зазнало м. Оріхів (Запорізька обл.). Загинув 17-річний хлопець та ще одна людина отримала поранення. Зруйновано приватні будинки⁴¹.

28 серпня обстріл міста з реактивної та ствольної артилерії тривав 14 годин. Щонайменше троє людей отримали поранення, двоє з них – діти⁴².

27 серпня

ракетним ударом по м. Запоріжжя (Запорізька обл.) було зруйновано школу-інтернат⁴³. Внаслідок ракетного удару по місту в ніч на **28 серпня** було пошкоджено 9 багатоповерхівок та 40 приватних будинків. Про кількість загиблих та поранених в обох випадках не повідомлялося⁴⁴.

⁴⁰ <https://war.obozrevatel.com/ukr/okupanti-udarili-po-voznemensku-vluchili-v-bagatopoverhivku-zmi-povidomlyayut-pro-zagiblih-foto-i-video.htm>

⁴¹ <https://t.me/starukhofficial/3607>

⁴² <https://t.me/starukhofficial/3650>

⁴³ https://t.me/zoda_gov_ua/12214

⁴⁴ <https://www.facebook.com/anatoliikurtiev/posts/pfbidosAag2FhTsDQnyy4VVsfCqnbpexCdb14DU1c3fxSeVH1JinnWM2rZtfYD61Y5UdRil>

Довідково:

За даними Офісу Генерального прокурора, які потребують уточнення, станом на **31 серпня** (з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну) загинуло щонайменше **379** дітей та ще **735** зазнали поранень⁴⁵.

Чому це порушення:

Норми міжнародного гуманітарного права передбачають, що для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти військових об'єктів (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, статті 48, 52, Звичаєве МГП, норми 1, 7).

Захист цивільних об'єктів припиняється, коли ці об'єкти починають використовувати у військових цілях.

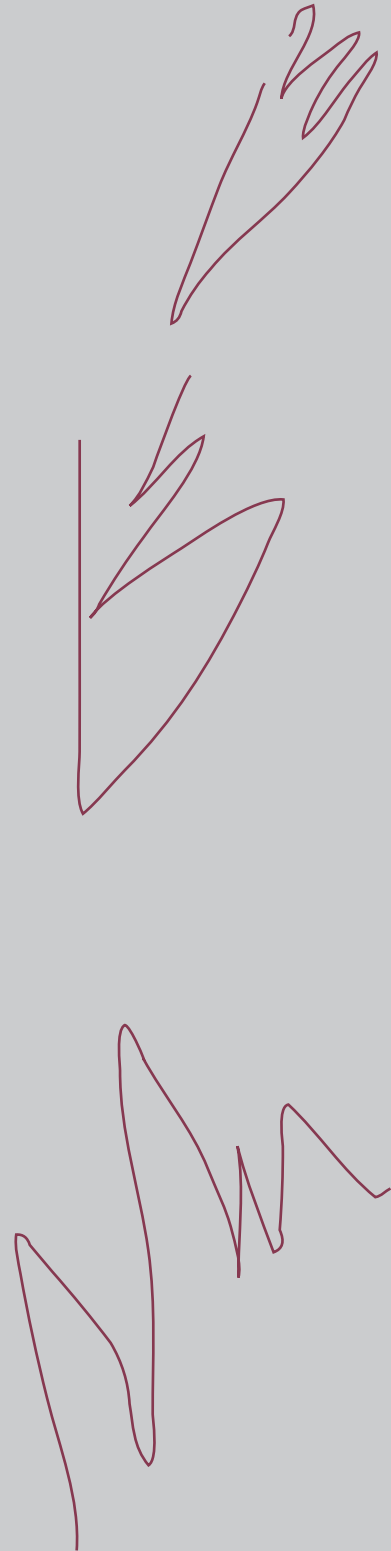
Запобіжні заходи під час здійснення нападу передбачають, зокрема, але не виключно, що той, хто планує напад або приймає рішення про його здійснення, має зробити все практично можливе, щоб пересвідчитися в тому, що об'єкти нападу не є ані цивільними особами, ані цивільними об'єктами та не підлягають особливому захисту, а є саме військовими об'єктами (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 57, Звичаєве МГП, норма 16).

Напади невибіркового характеру, зокрема, напади, що не спрямовані на конкретну військову ціль, або напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення військових дій, які не можуть бути спрямовані на конкретну військову ціль, заборонені.

У випадку сумніву у тому, чи не використовується об'єкт, який звичайно призначений для цивільних цілей, наприклад, відправлення культу, житловий будинок, школа, для ефективної підтримки військових дій, передбачається, що такий об'єкт використовується в цивільних цілях (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 52).

Умисні напади на цивільне населення або на окремих цивільних осіб, умисні напади на цивільні об'єкти, недотримання принципу пропорційності при нападі, а також деякі інші споріднені з ними діяння, вчинені під час міжнародного збройного конфлікту, є військовими злочинами в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8).

⁴⁵ https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/informaciya-z-danimi-derzhavnogo-portalu-rozshuku-ditej-diti-vijni-stanom-na-31-serpnja-2022-roku

Загроза спорудам та установам підвищеної небезпеки.

Протягом серпня 2022 року збройні сили РФ продовжували своїми діями загрозувати безпечній роботі ядерних об'єктів України. Євросоюз засудив ведення Росією військової діяльності з території довкола Запорізької АЕС⁴⁶, а Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш закликав до демілітаризації станції⁴⁷.

Видання *The Insider* з посиланням на власні джерела пише, що на території Запорізької АЕС знаходяться близько 500 російських солдатів та військова техніка, у тому числі БТРи, зенітні установки та техніка для радіохімічної розвідки, а територія навколо станції замінована російськими військами. Поблизу села Водяне, найближчого до АЕС, знаходяться батареї «ГРАДів», а міни та боєкомплект російські солдати зберігають у безпосередній близькості до енергоблоків, під естакадами, причому частина боєкомплекту навіть усередині енергоблоку⁴⁸.

2 серпня на територію АЕС заїхала колона військових вантажівок. Вони зупинилися між першим та другим енергоблоками і через деякий час частина колони по одній машині почала заїжджати на територію машинної зали першого енергоблоку через вантажні ворота. Видання **The Insider** оприлюднило фрагмент відео з рухом вантажівок⁴⁹.

Російські військові вантажівки на території Запорізької АЕС, 02.08.2022. Джерело фото: The Insider

⁴⁶ <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/08/6/7144558/>

⁴⁷ <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/08/18/7145204/>

⁴⁸ <https://theins.ru/news/253865>

⁴⁹ <https://theins.ru/news/253865>

Станом на 21 серпня РФ залишила та посилила свою військову присутність на Запорізькій АЕС, а російські БТРи перебували у межах 60 метрів від реактора №5⁵⁰.

«Російські сили могли використовувати ширшу територію довкола АЕС, зокрема прилегле місто Енергодар, для відпочинку військових, користуючись захищеним статусом атомної електростанції, щоб зменшити ризик нічних ударів ЗСУ по військовій техніці та особовому складу», - писало видання «Європейська правда» з посиланням на дані британської розвідки⁵¹.

В серпні 2022 року інформаційним простором поширювалася промова перед російськими солдатами нібито начальника військ радіаційного, хімічного та біологічного захисту ЗС РФ генерал-майора **Валерія Васильєва**, котрий за деякими даними керує російським гарнізоном на ЗАЕС (російською): «Как вы знаете, мы заминировали все важные объекты Запорожской атомной станции. И мы не скрываем этого от врага. Мы их предупредили. Враг знает, что станция будет или русской, или ничьей. Мы готовы к последствиям этого шага. И вы, воины-освободители, должны понимать, что другого пути у нас нет. И если будет самый жесткий приказ – мы должны выполнить его с честью!»⁵².

Генерал Валерій Васильєв. Джерело фото: УНН

Авторитетна американська організація Інститут дослідження війни (ISW) вважає дане повідомлення ненадійним та таким, що лише відволікає від реальних ризиків мілітаризації Росією Запорізької АЕС, які можуть включати мінування станції і майже напевно включають небезпечне зберігання військової зброї поблизу ядерних реакторів і сховищ ядерних відходів⁵³.

⁵⁰ <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/08/25/7145546/>

⁵¹ <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/08/5/7144486/>

⁵² https://t.me/energoatom_ua/8729

⁵³ <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-august-8>

Інші окремі приклади:

- 05 серпня** протягом дня Запорізька АЕС двічі піддавалася обстрілам з реактивних систем залпового вогню. Внаслідок нападу, на одному з енергоблоків спрацював аварійний захист, було відключено один із трьох працюючих енергоблоків. Пошкоджень зазнала азотно-киснева станція та об'єднаний допоміжний корпус. Оператор станції ДП «НАЕК «Енергоатом» повідомляв, що залишається ризик витоку водню та розпилення радіоактивних речовин, а також висока пожежна небезпека⁵⁴.
- 06 серпня** ракетного обстрілу зазнав майданчик Запорізької АЕС. Снаряди влучили безпосередньо поруч зі станційним сухим сховищем відпрацьованого ядерного палива. Один працівник станції отримав осколкові поранення. Пошкоджено близько 800 кв. м. віконних поверхонь в будівлях станції⁵⁵.
- 11 серпня** близько п'яти снарядів влучили у район комендатури Запорізької АЕС, поруч із дільницею зварки та сховищем джерел випромінювання. Виникло займання сухої трави. Згодом ще близько п'яти снарядів влучили в район пожежної частини, яка розташована неподалік від АЕС.
- 15 серпня** повідомлялося про черговий обстріл території Запорізької АЕС. Внаслідок нападу на одному з енергоблоків спрацював аварійний захист. Під час обстрілів були серйозно пошкоджені азотно-киснева станція, об'єднаний допоміжний корпус, насосна станція господарсько-побутових стоків. Пошкоджень зазнав відкритий розподільчий пристрій 750 кВ (ВРП-750). Під обстріл потрапила також пожежна частина⁵⁶.

⁵⁴ https://t.me/energoatom_ua/8683

⁵⁵ https://t.me/energoatom_ua/8708

⁵⁶ https://t.me/energoatom_ua/8925

Чому це порушення:

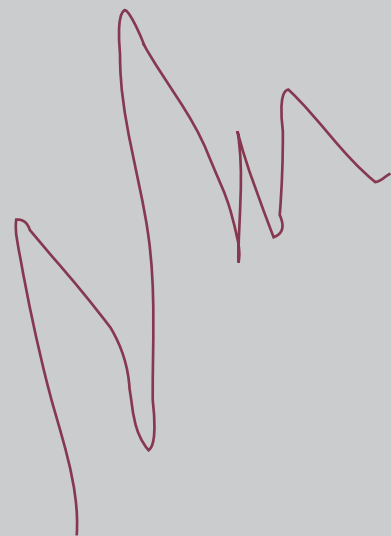
Установки і споруди, що містять небезпечні сили: греблі, дамби й атомні електростанції, - не повинні ставати об'єктами нападу, якщо такий напад може викликати вивільнення небезпечних сил та наступні важкі втрати серед цивільного населення. Напад заборонено навіть в тих випадках, коли такі об'єкти є військовими об'єктами (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 56).

Під час здійснення нападів на споруди та установки підвищеної небезпеки особлива увага повинна приділятися тому, щоб під час таких нападів уникати вивільнення небезпечних сил та надмірних втрат серед цивільного населення (Звичаєве МГП, норма 42).

Водночас, заборона нападу на ці об'єкти не є абсолютною. Наприклад, особливий захист від нападу по відношенню до АЕС припиняється в тому випадку, якщо АЕС виробляє електроенергію для регулярної істотної та безпосередньої підтримки військових операцій та якщо такий напад є єдиним практично можливим способом припинити таку підтримку.

Загальновідомо, що українські АЕС завжди були суто цивільними об'єктами та ніколи не були військовими об'єктами. Поблизу Запорізької АЕС також не було українських військових об'єктів. Наслідки ведення військових дій поблизу станції, пошкодження її інфраструктури, перетворення Запорізької АЕС на військову базу РФ, запуски ракет над територією АЕС, мінування відповідних територій та інші подібні дії в більшості випадках є непередбачуваними та становлять виключну небезпеку.

Умисне вчинення нападу, коли відомо, що такий напад стане причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб або збитків цивільним об'єктам або масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно незрівнянною з конкретною та безпосередньою очікуваною загальною військовою перевагою, є воєнним злочином в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (iv)).

Загроза навколишньому природному середовищу.

Загроза навколишньому природному середовищу України внаслідок бойових дій (забруднення повітря, ґрунтів, шкода екосистемам, водним ресурсам і т. д.) продовжує щодня зростати.

На доповнення до загроз та інцидентів, описаних в попередніх Дайджестах⁵⁷, які не перестали існувати, зазначимо, що в серпні 2022 року Міндовкілля України у своїх щотижневих зведеннях відзначало наступне (наводиться вибірково):

- понад 30% території України зараз вважається потенційно забрудненою різними боєприпасами та вибуховими пристроями⁵⁸. Близько 200 тис. кв. км, майже третина території України, потребують розмінування. Ліси - одна з найбільш вразливих до мінування екосистем. Детонація мін призводить до лісових пожеж. На міни часто натикаються дикі тварини. Розгублені й налякані, вони покидають територію і масово мігрують⁵⁹;

Ілюстративне фото. Джерело фото: Товариство лісівників України

- через війну українське довкілля може заселитись інвазійними видами рослин (амброзія, борщівник Сосновського, акація біла або робінія). Будь-яке знищення місцевих видів призводить до збільшення чисельності чужорідних видів⁶⁰;
- внаслідок обстрілів на землі виникають «хімічні опіки». Вибух – це хімічна реакція, у якій не 100% заряду встигає прореагувати і тоді потрапляє в ґрунт. Суміш, що опиняється навколо місця вибуху, містить широкий спектр хімічних речовин, включно з важкими металами. Вони накопичуються в довкіллі і призводять до різних шкідливих наслідків, зокрема, мутацій. Наприклад, від одного снаряду такого типу як «Град» у воронці може залишитися до 0,5 кг. сірки. Фактично вже в ту ж добу вона стає сірчаною кислотою. Ґрунт випалюється, а дрібні організми, які утворюють і підтримують ґрунт, згорають в кислоті⁶¹;

⁵⁷ <https://totalaction.org.ua/war-news/203>

⁵⁸ <https://mepr.gov.ua/news/39518.html>

⁵⁹ <https://mepr.gov.ua/news/39582.html>

⁶⁰ <https://mepr.gov.ua/news/39518.html>

⁶¹ <https://mepr.gov.ua/news/39518.html>

- через військову агресію значно пошкоджені об'єкти водопостачання та водовідведення у Луганській, Донецькій, Запорізькій, Харківській та Миколаївській областях⁶²;
- воєнні дії є причиною лісових пожеж. Наприклад, 11 серпня через бойові дії сталося загоряння соснового лісу у Новокаховському лісництві та Олешківському лісомисливському господарстві Херсонської області. Поблизу села Кардашинка спалахнуло 100 гектарів соснового лісу⁶³;

Ілюстративне фото. Джерело фото: Державне агентство лісових ресурсів України

- тривогу викликає подальша доля Національного природного парку «Кам'янська Січ» в Херсонській області. В парку розташовані ділянки унікальної степової рослинності. Водночас, у численних балках з їх рослинністю та джерельцями прісної води, окупаційні війська облаштовують тимчасові табори для своїх військ і ховають техніку. Деревя з навколишніх лісів, які мали б знаходитися під охороною, рубають на дрова для приготування їжі та для зміцнення своїх укріплень⁶⁴.

Національний природний парк «Кам'янська Січ». Ілюстративне фото. Джерело фото: Вікіпедія

⁶² <https://mepr.gov.ua/news/39518.html>

⁶³ <https://mepr.gov.ua/news/39582.html>

⁶⁴ <https://mepr.gov.ua/news/39582.html>

За словами Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Руслана Стрільця, орієнтовна сума шкоди, яка завдана Україні збройною агресією РФ, становить понад **962 млрд. грн**⁶⁵.

ШКОДА ДОВКІЛЛЮ

за 6 місяців з початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну

 > 2000 зафіксованих фактів шкоди довкіл्लю

 2,9 млн гектарів лісів уражені війною

млрд грн

962 нараховані збитки, з них:

млрд грн

138

шкода ґрунтам та землям

млрд грн

823

шкода від забруднення повітря

 20% природоохоронних територій України під загрозою

Шкода довкіл्लю України. Джерело: Міндовкілля України

⁶⁵ <https://mepr.gov.ua/news/39680.html>

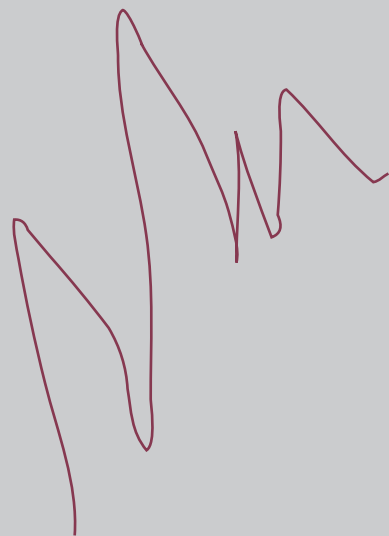
Чому це порушення:

При веденні воєнних дій має бути виявлена турбота про захист природного середовища від широкої, довгочасної і серйозної шкоди. Такий захист включає заборону використання методів або засобів ведення війни, що мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть такої шкоди природному середовищу й тим самим завдадуть шкоди здоров'ю або виживанню населення (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 55).

Забороняється здійснення нападу на військову ціль, якщо можна очікувати, що такий напад спричинить надмірну випадкову шкоду навколишньому природному середовищу порівняно з очікуваною конкретно та безпосередньою військовою перевагою (Звичаєве МГП, норма 43). Під час проведення воєнних операцій слід вживати всіх практично можливих запобіжних заходів для уникнення та у будь-якому разі мінімізації випадкової шкоди навколишньому природному середовищу (Звичаєве МГП, норма 44).

Умисне вчинення нападу, коли відомо, що такий напад стане причиною масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно незрівнянною з конкретно та безпосередньою очікуваною загальною військовою перевагою, є воєнним злочином в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (iv)).

На даному етапі війни зарано говорити про «широку, довгочасну і серйозну шкоди», як вона розуміється в практиці застосування відповідних норм МГП. Водночас, на переконання СЦГП, доволі очевидним є й невжиття збройними силами РФ всіх практично можливих *запобіжних заходів* для уникнення такої потенційної шкоди. Подальше ігнорування згаданих норм МГП неодмінне призведе й до згаданої вище шкоди.

Захоплення та розграбування майна.

Тенденція захоплення та розграбування майна на окупованих територіях в серпні 2022 року не змінилася. З тимчасово окупованих територій продовжують надходити численні повідомлення про захоплення та розграбування майна. Багато з таких повідомлень важко перевірити за кількома джерелами, але правдивість більшості з них не викликає розумних сумнівів. Спектр видів майна, що стає об'єктом посягання, як і раніше, доволі різноманітний: від побутового пограбування місцевого населення (автомобілі, готівкові грошові кошти тощо), до захоплення та розграбування майна великих компаній у значних розмірах (врожаю агропідприємств, товарів та майнових комплексів гіпермаркетів тощо).

Правоохоронні органи України періодично публікують повідомлення про результати розслідування подібних злочинів. Наприклад, **16 серпня** СБУ оголосила про встановлення осіб військовослужбовців в/ч 6720 федеральної служби військ національної гвардії РФ, які з 24 лютого по 31 березня 2022 року на території тимчасово окупованої Бучі (Київська обл.) «збирали трофеї» – комп'ютерну та побутову техніку, ювелірні вироби, гаджети, одяг тощо, - а згодом відправляли крадене майно рідним у поштових відправленнях з білоруського міста Мозир. Всім фігурантам кримінального провадження повідомлено про підозру (імовірно – заочно) у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 438 КК України (порушення законів та звичаїв війни)⁶⁶.

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

ЗА МАТЕРІАЛАМИ СБУ ПОВІДОМЛЕНО ПРО ПІДОЗРУ ЩЕ 8 МАРОДЕРАМ З АРМІЇ РФ, ЯКІ ГРАБУВАЛИ УКРАЇНЦІВ У БУЧІ

ВАЛІЄВ Г.М.
військовий армії рф

ДМИТРИЄВ О.М.
військовий армії рф

ІВАНІСОВ С.А.
військовий росгвардії

КОВАЛЕНКО С.С.
військовий росгвардії

ПЕТРИЧЕНКО В.О.
військовий росгвардії

ПІКАЛОВ О.Ф.
військовий росгвардії

СЕМЕНОВ І.І.
військовий росгвардії

ШУЛАЙКІН М.М.
військовий росгвардії

Російські солдати, яких підозрюють в розграбуванні майна на окупованій території. Джерело фото: СБУ

⁶⁶ <https://t.me/SBUkr/4844>

Інші окремі приклади:

02 серпня в тимчасово окупованому м. Херсон (Херсонська обл.) шість озброєних російських солдат увірвалися до приміщення підприємства великого виробника будівельних матеріалів. Військові вигнали всіх працівників, відібрали ключі від приміщення та заблокували діяльність підприємства. У той же день в передмісті Херсона військові захопили сільськогосподарську базу та викрали два трактори, автомобіль «КАМАЗ» з причіпом та іншу дороговартісну сільськогосподарську техніку. Найменування підприємств та інші деталі злочинів не повідомляються⁶⁷.

05 серпня органи окупаційної влади в особі «Державного комітету оборони ДНР» видали постанову № 182 «Про деякі питання особливого обліку автомобілів ...». Суть цього рішення зводиться до того, що особи, які експлуатують транспортний засіб, але не мають правовстановлюючих документів на нього, можуть до 31.12.2022 поставити цей транспортний засіб на т. зв. «особливий облік» та отримати від органів окупаційної влади тимчасові документи, що підтверджують право користування ним⁶⁸. На території, підконтрольній Україні, таке рішення багатьма було кваліфіковане як спроба легалізувати майно, вкрадене комбатантами у цивільного населення на окупованих територіях⁶⁹. Подібні твердження виглядають небезпідставними, оскільки «рішення» припало на час окупації нових українських територій і цим «механізмом» можуть скористатися не лише законні власники (жителі окупованих територій), які внаслідок воєнних дій втратили документи на своє авто (вбачається, що в умовах бойових дій втрата авто відбувається куди частіше, аніж втрата документів на нього), але й насамперед особи, які незаконно заволоділи чужими транспортними засобами.

Ілюстративне фото. Джерело фото: Маріупольська міська рада

⁶⁷ <https://www.facebook.com/khersonpolice.official/posts/pfbid0FsCqnX5LyRRvDBw3aVNpLeQGYdooYhcmzJxcvb4CVTCuvT23G978fYnpTRJUDJTAL>

⁶⁸ <http://npa.dnronline.su/2022-08-10/postanovlenie-gosudarstvennogo-komiteta-oborony-dnr-182-ot-05-08-2022-g-o-nekotoryh-voprosah-osobogo-ucheta-avtomobilej-avtobusov-a-takzhe-samohodnyh-mashin-skonstruirovannyh-na-shassi-avtomobilej-mo.html>

⁶⁹ https://t.me/mariupolrada/10599?fbclid=IwAR2b53n_KmNalkqAzPp5MLVKIc6AB3SfHPxJt877rTnlVShnTm8kKrR5_yU

12 серпня

вийшло інтерв'ю генерального директора українського агрохолдингу HarvEast Дмитра Скорнякова виданню Bloomberg. Топ-менеджер розповів, що окупаційна влада викрала у компанії на окупованих територіях сходу України щонайменше 200 тис. тонн зернових. З них 50 тис. тонн було викрадено з елеваторів в окупованих селищах Мангуш та Нікольське (Донецька обл.), а решта близько 150 тис. тонн – це врожай з полів компанії на тимчасово окупованих територіях⁷⁰.

21 серпня

російське інформаційне агентство «Интерфакс» повідомило про рішення «уряду Херсонської області» щодо визнання «безхазяйними» підприємств, що нібито були покинуті їх власниками. В повідомленні наводиться цитата «голови уряду» Сергія Єлісеєва про те, що «безхазяйні» підприємства будуть передані спочатку на баланс «фонда державного майна Херсонської області», а потім під «зовнішнє управління» тим «охочим», яких «ми вважатимемо достойними для того, щоби управляти цими підприємствами». Умовами збереження контролю над активами за українськими власниками називаються обов'язки пройти «перереєстрацію в податковій» та «відкрити рахунки» (ймовірно в місцевому «банку»)⁷¹. Подібні дії можуть бути прихованою формою конфіскації та наступного привласнення майна українських компаній.

⁷⁰ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-08-12/major-ukraine-grower-says-russia-stole-200-000-tons-of-its-crops?srnd=premium-europe&leadSource=uverify%20wall>

⁷¹ <https://www.interfax.ru/world/857580>

Чому це порушення:

Норми МГП забороняють грабіж. На окупованій території дозволено конфісковувати рухому суспільну власність, яку можна використовувати для воєнних операцій; приватну власність необхідно поважати, її не дозволено конфісковувати, окрім випадків, коли знищення або захоплення такої власності вимагає нагальна військова необхідність (Четверта Женевська конвенція, стаття 53, Звичаєве МГП, норми 49-51).

Незаконне, безглузде або широкомасштабне знищення та привласнення майна, не викликане військовою необхідністю, розграбування населених пунктів, а також деякі інші споріднені з ними діяння, вчинені під час міжнародного збройного конфлікту, є воєнними злочинами в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 8).

Наприкінці серпня в соціальних мережах почав поширюватися фрагмент відео, на якому російський націоналіст **Ігор Мангушев** під час заходу «стендап на військову тематику» зневажливо демонструє череп людини. За його словами, це череп українського військового, який загинув на «Азовсталі» в Маріуполі (Донецька обл.). Промова Мангушева супроводжується поясненням того, з ким та за що воює його країна. Наприкінці відео він каже фразу, з якої можна зрозуміти, що він особисто брав участь у вбивстві людини, череп якої він демонструє⁷².

Посилання на відео: https://amp.censor.net/ru/news/3363608/v_rossii_propagandist_mangushev_vyshel_na_stsenu_s_cherepom_yakoby_zaschitnika_azovstali_video_18

З фрагменту відео не зрозуміло, де та коли відбувається цей захід, скільки людей на ньому присутні та з кого складається ця «аудиторія». Також достовірно не відомо, чи справді цей череп належить українському військовому. Водночас можна побачити, що захід відбувається в якомусь публічному місці (нічний клуб, ресторан тощо), а з огляду на особу виступаючого та тематику виступу, немає підстав сумніватися у тому, що в його руках не муляж, а дійсно справжній череп людини. В Інтернеті можна знайти інформацію про те, що І. Мангушев нібито брав участь в бойових діях на Сході України, але чи входить він наразі до складу збройних сил РФ, достовірно не відомо⁷³.

Росіянин Ігор Мангушев демонструє череп людини під час публічного заходу. Скріншот відео. Джерело: Цензор.Нет

⁷² https://amp.censor.net/ru/news/3363608/v_rossii_propagandist_mangushev_vyshel_na_stsenu_s_cherepom_yakoby_zaschitnika_azovstali_video_18

⁷³ <https://www.currenttime.tv/a/ukraine-russia-war-mangushev/32010950.html>

Певні проросійські інтернет-ресурси регулярно публікують фото та відео зневажливого ставлення до тіл загиблих українських військових. В якості прикладу можна навести телеграм-канал «384 ОМРП СпН» (можливо – «384 Окремий морський розвідувальний пункт спецпризначення В400800, входить до складу 1-го Армійського корпусу ДНР»)

Посилання на канал: https://t.me/morskaya_pehota_384

На переконання СЦГП, подібна зневажлива демонстрація тіл (фрагментів тіл) загиблих комбатантів з явно пропагандистською метою, тобто не викликана ані військовою, ані гуманітарною необхідністю, є образливою та становить наругу над тілами, а відтак є порушенням законів та звичаїв війни.

Чому це порушення:

Щодо померлих цивільних.

Останки осіб, які померли з причин, пов'язаних з окупацією, або в ув'язненні, що є наслідком окупації або воєнних дій, та осіб, котрі не є громадянами країни, в якій вони померли внаслідок воєнних дій, користуються повагою, і місця поховання таких осіб також користуються повагою, утримуються й позначаються, як це передбачено у статті 130 Четвертої конвенції, якщо останки таких осіб або місця їх поховання не користуються більш сприятливим ставленням згідно з Конвенціями й цим Протоколом (Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, стаття 34).

В статті 130 Четвертої Женевської конвенції зазначається, що органи влади, які затримують, забезпечують, щоб інтерновані, які померли під час інтернування, були поховані з пошаною, і, якщо можливо, згідно з ритуалами релігії, до якої вони належали, і щоб їхні могили шанували, належним чином прибирали і позначалися так, щоб їх завжди можна було впізнати. Померлих інтернованих ховають в індивідуальних могилах, крім випадків, коли обставини, яких неможливо уникнути, вимагають використання спільних могил. Тіла може бути піддано кремації лише з категоричних причин гігієни, відповідно до релігії померлого або згідно з його чітким побажанням на цю дію. У разі кремації її факт буде констатовано і причини надано в свідоцтві про смерть померлого. Попіл зберігається в цілості органами влади, які затримують, і передається якомога швидше близьким рідним на їхній запит.

Щодо померлих комбатантів.

В статті 17 Першої Женевської конвенції зазначається, що тіла піддають кремації лише тоді, коли це необхідно відповідно до обов'язкових вимог гігієни або у зв'язку з мотивами, пов'язаними з релігією померлого. У разі кремації її обставини та причини детально викладають у свідоцтві про смерть або засвідченому списку померлих. Забезпечуються гідне поховання померлих, по можливості відповідно до обрядів релігії, до якої вони належали, шанобливе ставлення до їхніх могил, групування могил, по можливості, відповідно до національності померлих, належний догляд за могилами та позначення їх так, щоб знайти їх можна було завжди.

Загальне.

Міжнародне гуманітарне право *забороняє глумитися над тілами померлих*. Померлі повинні бути гідно поховані, а до їхніх могил необхідно ставитися з повагою та утримувати в належному стані (Звичаєве МГП, норми 113, 115).

Сторони конфлікту повинні всіляко сприяти поверненню останків померлих на вимогу тієї сторони, до якої вони належать, чи на вимогу родичів померлих. Особисті речі, що належали померлим, також підлягають поверненню. З метою ідентифікації останків померлих кожна сторона конфлікту повинна реєструвати всю наявну інформацію перед похованням та позначати місця розташування могил (Звичаєве МГП, норми 114, 116).

Наруга над тілами померлих становить «посягання на людську гідність» (стосується також померлих) в розумінні Римського статуту Міжнародного кримінального суду, тобто є воєнним злочином (Статут МКС, стаття 8 (2) (b) (xxi)).

7

Незаконні затримання та позбавлення свободи цивільних осіб.

Протягом серпня 2022 року тривала практика незаконних затримань російськими військовими (військовослужбовцями збройних сил РФ, Росгвардії, ФСБ тощо) та утримання в місцях несвободи цивільного населення окупованих територій. Як і раніше, незаконне позбавлення свободи людей здійснюється повсюдно та вочевидь є частиною плану чи політики по відношенню до окремих верств цивільного населення окупованих територій.

Окремі приклади:

- 02 серпня** російські військові затримали і вивезли в невідомому напрямку директорку Гаврилівської школи Каланчацької громади (Херсонська обл.) **Тетяну Ткаченко**⁷⁴.
- 03 серпня** озброєними військовими у своєму будинку був затриманий та вивезений в невідомому напрямку голова Горностаївської громади (Херсонська обл.) **Дмитро Ляхно**. Повідомляється, що перед цим його жорстоко побили. Каховська міська територіальна громада припускає, що очільник громади відмовився від співпраці з окупаційною владою, за що і був позбавлений свободи. Разом із головою громади затримали волонтера **Олександра Слісаренка**⁷⁵.

Голова Горностаївської громади Дмитро Ляхно.
Джерело фото: Каховська міська територіальна громада

⁷⁴ <https://pivdenukraine.com.ua/2022/08/03/rosijski-vijskovi-vikrali-direktorku-shkoli-na-xersonshini/>

⁷⁵ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02Uob2SJEr3jm8bNEFJL6SyFaZdZafsAxnLGJXprfJhgjfrgidJgS4Vf6ygpHUosZXl&id=100064772648646

04 серпня

в окупованому Херсоні був затриманий блогер **Ігор Котелевич**. Останні п'ять місяців чоловік займався волонтерською діяльністю⁷⁶.

Херсонський блогер Ігор Котелевич. Джерело фото: «Мост»

5 серпня

російські військові затримали та вивезли в невідомому напрямку голову Зеленопідської сільської громади Каховського району (Херсонська обл.) **Олену Пелешок**. Разом з жінкою затримали також водія сільради, але згодом його відпустили⁷⁷.

Голова Зеленопідської громади Олена Пелешок. Джерело фото: Каховська міська територіальна громада

10 серпня

у своєму будинку невідомими особами, які представилися співробітниками «міської адміністрації», був затриманий та надалі вивезений в невідомому напрямку директор Малокаховського і Коробківського сільських комунальних підприємств Каховської міської територіальної громади (Херсонська обл.) **Олександр Чистяков**⁷⁸.

Директор комунальних підприємств Олександр Чистяков. Джерело фото: Каховська міська територіальна громада

⁷⁶ https://most.ks.ua/news/url/u_hersoni_vikrali_vidomogo_blogera_i_volontera_igorja_kotelevicha

⁷⁷ https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Bij17xordYnJTxzvamJwk2Lp7z7mPDCvZ7QvyuF8Ku6aJ2F8g6xHc1xQxbeY7ni8l&id=100064772648646

⁷⁸ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02wTa8wnryeGKfYQFsGimvPGRQxkQgHyWfkWdR1P3AAhZH3TEJdZ2MnjU25frETDGxl&id=100064772648646

Сімейний лікар Артем Фартушний.
Джерело фото: Ірена Лепень в Facebook

15 серпня

стало відомо, що російські військові в районі Каховської ГЕС (Херсонська обл.), ймовірно під час перетину блокпоста, зупинили автомобіль сімейного лікаря **Артема Фартушного**, затримали чоловіка та вивезли його в невідомому напрямку⁷⁹.

16 серпня

у власному будинку була затримана голова Верхньорогачицької громади (Херсонська обл.) **Світлана Коротун**. Імовірно жінку вивезли в окуповану Каховку⁸⁰.

18 серпня

під час перетину блокпоста в районі Каховської ГЕС (Херсонська обл.) російські військові затримали **Миколу Геруса** (цивільний). Чоловік намагався виїхати на підконтрольну Україні територію для отримання медичної допомоги. За словами його дружини, раніше військові забирали з власної оселі та сильно побили його брата⁸¹.

Микола Герус.
Джерело фото: «Вгору. Херсон. Новини» в Телеграм.

21 серпня

в тимчасово окупованому селі Шевченко Хрестівської громади (Херсонська обл.) російські військові затримали 23-річного Вадима Бабаєва. Хлопця сильно побили та вивезли в невідомому напрямку⁸².

Вадим Бабаєв. Джерело фото: «Мост»

На час підготовки даного видання про подальшу долю затриманих не повідомлялося.

⁷⁹ <https://www.facebook.com/100008084135219/posts/pfbid029ik4GjwK4j9shoQYXpTbZTj2QEKRLFExRuF7nLavBTkmajGTRgmbmyHc5nQG3kDL/>

⁸⁰ <https://t.me/SobolevskiyYurii/195>

⁸¹ <https://t.me/vgorunews/8188>

⁸² https://most.ks.ua/news/url/rosijski_okupanti_vikrali_zhitelja_hrestivskoj_gromadi_vadima_babajeva

Чому це порушення:

Під час міжнародного збройного конфлікту причини, через які сторона, що перебуває в конфлікті, може позбавити свободи цивільну особу, закріплені в Четвертій Женевській конвенції: цивільні особи можуть бути інтерновані або примусово поселені в певному місці лише в тому випадку, якщо це абсолютно необхідно для безпеки держави, під владою якою вони знаходяться (стаття 42), а на окупованій території - через причини збереження безпеки (стаття 78). Щоб позбавлення свободи у таких випадках вважалось законним, необхідно також дотримуватися встановленої процедури (статті 43, 78 та інші).

Забороняється примусове зникнення та свавільне позбавлення волі (Звичаєве МГП, норми 98, 99), направлене проти цивільних осіб.

Широкопоширена чи систематична практика насильницьких зникнень, поміщення до в'язниць або іншого жорстокого позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права, є злочином проти людяності, як його визначено статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду (Статут МКС, стаття 7 (1) (e) (i)).

Незаконне позбавлення свободи, взяття заручників та деякі інші споріднені з ними діяння розглядаються Римським статутом МКС також як воєнний злочин (Статут МКС, стаття 8 (2) (a) (vii), (viii)).

Довідково:

Практика незаконних затримань та утримання в місцях несвободи цивільних осіб, зокрема журналістів у зв'язку з їх професійною діяльністю, набула свого поширення ще з 2014 року, тобто з самого початку збройної агресії Росії проти України, про що СЦПГ та інші правозахисні організації неодноразово повідомляли в своїх публікаціях, дослідження та інших матеріалах.

Див., наприклад,

За ґратами будинку «Уряду ЛНР»

https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1534328816_LNR_B_ua.compressed.pdf

Війна без правил

[https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_\(1\).pdf](https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026794_gon_201117_web_(1).pdf)

Ті, що пережили пекло

https://totalaction.org.ua/public/upload/book/1526026398_SURVIVING_HELL_ua_web.pdf

Спроба засудження українських військовополонених.

Протягом серпня 2022 року в ЗМІ активно поширювалася інформація про намір Російської Федерації провести «міжнародний трибунал» над українськими військовополоненими. Один з «перших» таких «трибуналів» окупаційна влада планувала, як стверджується, провести вже до кінця літа в окупованому Маріуполі (Донецька обл.)⁸³. З цією метою в приміщенні місцевої філармонії почали облаштовувати металеві клітки для утримання людей⁸⁴. За які саме «злочини» збиралися судити українських військовополонених, достовірно поки не відомо.

Концертна зала Маріупольської камерної філармонії до окупації міста. Джерело фото: Google.Maps

Металева клітка на сцені Маріупольської камерної філармонії. Джерело фото: Фокус

Верховний комісар ООН з прав людини засудив такі дії та нагадав, що МГП забороняє утворення судів виключно для засудження військовополонених, а умисне позбавлення військовополоненого права на вільний та належний суд прирівнюється до воєнного злочину⁸⁵.

Із заявою про нелегітимність «трибуналу» та право всіх українських військовослужбовців на статус військовополоненого виступив Держдепартамент США⁸⁶.

Свою стурбованість з цього питання висловило Посольство Німеччини в Україні⁸⁷ та уряди/дипломатичні установи низки інших цивілізованих країн світу.

Станом на кінець серпня 2022 року відомості про подальші дії з проведення «міжнародного трибуналу» поки зникли з публічного простору.

⁸³ <https://www.youtube.com/watch?v=MTYcUyz8moQ>

⁸⁴ <https://focus.ua/uk/ukraine/525215-tribunal-v-mariupole-kogo-rossiya-hochet-posadit-v-kletki>

⁸⁵ <https://www.ohchr.org/ru/press-briefing-notes/2022/08/reports-possible-trials-ukrainian-prisoners-wars>

⁸⁶ <https://ua.usembassy.gov/uk/the-kremlins-illegitimate-tribunals-in-mariupol/>

⁸⁷ <https://twitter.com/GermanyinUA/status/1562389684046778368>

Чому це порушення:

Будь-який комбатант, який потрапив у полон у той час, коли він задовольняв умови, сформульовані в статті 4 Третьої Женевської конвенції чи статтях 43, 44, пп. 1–3 та 5–7, Додаткового протоколу I, має право на **статус військовополоненого**⁸⁸.

Особи зі статусом військовополонених мають імунітет учасників воєнних дій і не можуть бути притягнуті до відповідальності за участь у воєнних діях або за здійснення правомірних воєнних дій у ході збройного конфлікту, навіть якщо такі дії в іншій ситуації вважалися б злочином за внутрішнім законодавством⁸⁹.

З військовополоненими необхідно завжди поводитися гуманно. Вони завжди повинні бути захищеними, зокрема від актів насилля чи залякування, а також від образ та цікавості публіки (стаття 13 Третьої Женевської конвенції). Незважаючи на те, що цей обов'язок покладений на державу, що тримає в полоні, засобом масової інформації слід обачно висвітлювати судові процеси над військовополоненими, щоб таке висвітлення не піддало військовополонених цікавості публіки та не призвело до їхнього публічного приниження⁹⁰.

Незважаючи на неприпустимість їх судового переслідування лише за участь у бойових діях від імені однієї зі сторін конфлікту, військовополонені можуть постати перед судом у разі порушення ними кримінального законодавства держави, що тримає в полоні. Крім того, вони мають притягатись до відповідальності у разі вчинення серйозних порушень Женевських конвенцій або інших воєнних злочинів⁹¹.

Будь-який класичний кримінальний злочин, який не є дозволеним актом війни та підпадає під дію кримінального права утримуючої держави, може стати підставою порушення цієї державою кримінальної справи. Однак зазвичай вважається, що ці дії повинні розглядатися як злочинні в країні походження, і ті, зокрема політичні, злочини, які караються в державі, що тримає в полоні, але не є такими в державі походження військовополоненого, не можуть стати підставою для судового переслідування⁹².

Таким чином, на переконання СЦГІ, політизоване визнання РФ на рівні своєї внутрішньої правової системи українського «Азову», що входить до складу Національної Гвардії України, або іншого законного українського військового формування, «терористичною організацією», само по собі не має бути підставою для судового переслідування військовополонених зі складу таких законних військових формувань.

Крім того, утворений окупаційною владою через самопроголошену республіку «міжнародний трибунал» навряд чи відповідатиме критеріям неупередженого й відповідним чином створеного суду, що додержується загальноновизнаних принципів справедливого судочинства.

Умисне позбавлення військовополоненого права на справедливе та нормальне судочинство є воєнним злочином в розумінні Римського статуту МКС (Статут МКС, стаття 8 (2) (a) (vi)).

⁸⁸ <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/publication/eric-david-principles.htm>

⁸⁹ <https://www.ohchr.org/ru/press-briefing-notes/2022/08/reports-possible-trials-ukrainian-prisoners-wars>

⁹⁰ <https://blogs.icrc.org/ua/2022/08/17/5680/>

⁹¹ <https://blogs.icrc.org/ua/2022/08/17/5680/>

⁹² <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/publication/eric-david-principles.htm>

Довідково:

З 2014 року СЦГІ документує порушення прав людини, скоєні під час війни в Україні. Команда СЦГІ пройшла низку спеціалізованих тренінгів, де навчилася правильно збирати, обробляти та зберігати свідчення постраждалих. Протягом 2014 – 2021 рр. інтерв'юери Центру відвідали чи не кожне місто Донецької та Луганської областей (на підконтрольній Уряду території), щоб зібрати десятки свідчень про порушення прав людини із перших уст. Ми збирали інформацію про грубі порушення прав людини, спричинені збройним конфліктом, серед яких:

- незаконне затримання та утримання;
- нелюдське поводження;
- тортури;
- залучення неповнолітніх осіб до організованих збройних формувань;
- гендерно-обумовлене насильство.

Видання підготовлено спільно [Східноукраїнським центром громадських ініціатив](#) (СЦГІ), німецькою організацією [Kurve Wustrow – Centre for Training and Networking in Nonviolent Action](#) у рамках Громадської служби миру, що фінансується [Федеральним міністерством з економічної співпраці та розвитку Федеративної республіки Німеччина](#). СЦГІ пропонує кожному постраждалому безкоштовну юридичну допомогу у форматі консультацій та супроводу в судових справах.

Наразі перед нами постали нові виклики, пов'язані з новим етапом війни та повномасштабним вторгненням Росії в Україну.

Але ми продовжуємо свою правозахисну роботу та закликаємо всіх постраждалих та свідків порушень прав людини та норм МГП повідомляти нам про відповідні порушення:

Контакти:

Email: info@eucci.org

Тел. : +38 (044) 5781438, + 38 (063) 6409640

Східноукраїнський центр громадських ініціатив

